

Den svenska Covid-19-strategin

Betydelsen av svensk konsensuskultur och massmediastruktur

Martin Lindström

Martin Lindström, professor/överläkare i socialmedicin, Institutionen för kliniska vetenskaper i Malmö, Lunds universitet, Centrum för Primärvårdsforskning (CPF), Lunds universitet och Region Skåne, Clinical Research Centre (CRC). E-post: martin.lindstrom@med.lu.se

Syfte: Diskutera konsensuskultur och massmediastruktur i Sverige i relation till rapporteringen i massmedia om covid-19-pandemin och den svenska strategin under våren 2020. *Metod:* Diskussion av förutsättningarna för svensk massmedias granskning av den svenska strategin våren 2020.

Resultat: Bland andra Frode Forland, den norska motsvarigheten till den svenske statsepidemiologen, har påtalat avsaknaden av kritiska frågor från svensk massmedia vid myndigheternas presskonferenser avseende den svenska strategin under våren 2020. Frågorna från svensk massmedia till framför allt Folkhälsomyndigheten men även övriga myndigheter blev sedan mera kritiska under hösten, när det visade sig att den andra vågen blev mycket allvarligare än något scenario Folkhälsomyndigheten förutspått. *Konklusion:* En djupare vetenskaplig granskning av svensk massmedias roll i granskningen av strategin under våren 2020 är nödvändig eftersom konsekvenserna för folkhälsan och socioekonomiska skillnader i hälsa kan vara stora.

Aim: To outline consensus culture and mass media structure in Sweden in relation to reporting of the covid-19 pandemic and the Swedish strategy during the spring of 2020. *Methods:* Discussion of preconditions for mass media scrutiny of the Swedish strategy in the spring of 2020. *Results:* Frode Forland, the Norwegian equivalent to the Swedish state epidemiologist, has (among others) called attention to the lack of critical questions at the press conferences held by the Public Health Agency and other authorities during the spring of 2020. The questions later became more critical during the autumn, when the second wave became more extensive than any scenario predicted by the Public Health Agency. *Conclusion:* A deeper scientific scrutiny of the role of Swedish mass media scrutiny of the Swedish strategy during the spring of 2020 is needed.

Inledning

Den officiella svenska covid-19-strategin från våren 2020 och framåt innefattar en strävan att minska smittspridningen så att sjukvården inte överbelastas. Samtidigt ska riskgrupper som äldre och kroniskt sjuka skyddas. Den svenska strategin har också målen att minska påverkan på viktiga samhällsfunktioner, att reducera konsekvenserna av pandemin för allmänheten och företagen, att dämpa oro i befolkningen samt att sätta in rätt åtgärder vid rätt tillfällen (Regeringskansliet 2020). Den officiella svenska strategin har aldrig innefattat någon strävan att uppnå flockimmunitet.

Strategin innebar i sin praktiska tillämpning initialt färre och ofta mindre frihetsinskränkande restriktioner än i de nordiska grannländerna och de flesta andra europeiska länder under den tidiga delen av den pandemiska våren 2020 (Lindström 2020a, 2020b). Redan i slutet av andra veckan i mars 2020 rekommenderade Folkhälsomyndigheten samtliga regioner, även regioner med synnerligen begränsad smittspridning, att sluta testa personer med misstänkta symptom. Enligt Folkhälsomyndigheten skulle endast personer som tillhör riskgrupper och patienter inlagda på sjukhus testas. Rekommendationen innebar samtidigt att smittspårning ute i samhället upphörde (Karlsson 2020).

Regeringen och Folkhälsomyndigheten förnekade konsekvent att strategin eller tillämpningen av strategin skulle innebära en direkt strävan eller en indirekt förhoppning om att relativt snart uppnå flockimmunitet genom naturlig smittspridning. Ändå innehöll hemsidorna hos statliga SVT (public service) tydlig information om att flockimmunitet snart skulle uppnås genom naturlig smittspridning. I början av april rapporterade SVT att hälften av Sveriges befolkning förväntades bli smittad under loppet av april månad 2020 (SVT 2020a). Ett sådant händelseförlopp skulle ha inneburit att Sveriges befolkning snabbt skulle ha uppnått flockimmunitet genom naturlig smittspridning, eftersom SVT samtidigt rapporterade att flockimmunitet skulle bli möjlig när mellan 50% och 60% av befolkningen blivit smittade (SVT 2020b). Något senare, när det blivit uppenbart att dessa förutsägelser varit felaktiga, ändrade SVT rapporteringen av gränsen för att uppnå flockimmunitet till 40% smittade av hela befolkningen (SVT 2020c), vilket teoretiskt kan vara möjligt under speciella omständigheter av heterogenitet i befolkningen (Britton et al. 2020). Ännu senare har det framkommit genom granskning av interna e-mail inom Folkhälsomyndigheten att det officiella svaret från Folkhälsomyndigheten att naturlig flockimmunitet inte skulle ha övervägts varit felaktigt (Anderberg 2020).

Andra utmärkande drag i den praktiska tillämpningen av den svenska strategin var en stark betoning av individuellt ansvar, vilket indirekt innebar mindre ansvar för regeringen och Folkhälsomyndigheten. Strategin betonade å ena si-

dan starkt evidensbaserad medicin när det gällde skyddande åtgärder som till exempel karantäner, restriktioner och munskydd. Å andra sidan ställdes inga höga krav på själva strategin baserat på evidensbaserad medicin. Erfarenheter och evidens från länder som initialt lyckats hantera pandemin (Sydkorea) och länder som misslyckats (Italien) användes inte i någon större utsträckning. Höga krav på studier baserade på evidensbaserad medicin tillämpades således på skyddande faktorer men inte på själva strategin (Lindström 2020a).

Den svenska strategin innebar också en ovilja att följa rekommendationer från WHO och att samarbeta med EU och de nordiska grannländerna (Standard Ethics 2020). Grundläggande principer inom evidensbaserad medicin, som till exempel att följa internationella rekommendationer om testning och smittspårning i ett läge där varken randomiserade eller icke-randomiserade interventionsstudier eller longitudinella observationsstudier ännu existerade, ignorerades. Under våren 2020 kritiserade 22 forskare vid flera tillfällen vad som föreföll vara en strävan efter att uppnå flockimmunitet genom naturlig smittspridning (Carlsson et al. 2020, Bjermer et al. 2020).

Resultatet av den svenska strategin under den första vågen våren 2020 visade höga dödstal framför allt jämfört med de nordiska grannländerna men även jämfört med flertalet andra länder i Europa. Det var först betydligt senare som Sveriges dödstal per capita i viss utsträckning normaliserades jämfört med en del andra länder i Europa, dock aldrig i förhållande till de andra nordiska länderna. Under de tre första veckorna efter Danmarks restriktiva åtgärder i andra veckan av mars och mitten av mars hade Sverige och Danmark ungefär samma dödstal per capita, vilket möjligen kan indikera likartad smittspridning i andra veckan av mars och mitten av mars (Lindström 2020a). I slutet av juni hade 5310 personer avlidit i covid-19 i Sverige (10,3 miljoner invånare), 605 i Danmark (5,8 miljoner invånare), 249 i Norge och 328 i Finland (WHO 2020).

Den stora smittspridningen och de höga dödstalen i Sverige fick också allvarliga konsekvenser för jämlikheten i hälsa. En rapport från Region Stockholm som helt klart drabbades hårdast av pandemin under våren fram till den 30 juni 2020 visade att befolkningsgrupper med låg inkomst, låg utbildning och utan möjlighet att arbeta hemma hade signifikant högre risk att bli inlagda på sjukhus för covid-19 och även ökad risk att avlida i covid-19. Analyserna visade också högre mortalitet i utrikes födda grupper från Somalia, Libanon, Syrien, Turkiet och Estland (Bartelink et al. 2020). Coronakommissionen första delrapport drog också slutsatsen att de höga dödstalen på äldreboendena under i synnerhet våren 2020 i betydande utsträckning kunde förklaras av den höga smittspridningen generellt i samhället (Melin et al. 2020). Regeringen, Folkhälsomyndigheten, regionerna och kommunerna med ansvar för äldreboendena skyllde på varandra under senare delen av 2020 och början av 2021, vilket i betydande

utsträckning innebar att WHO:s riktlinjer rörande transparens, inkludering och ansvar åsidosattes.

I en intervju i Svenska dagbladet i mitten av maj 2020 kritiserade Frode Forland, den norska motsvarigheten till den svenska statsepidemiologen, inte endast den initiala svenska strategin och sättet att hantera den första vågen av pandemin. Forland ställde sig också frågande till varför svenska journalister mot bakgrund av den höga smittspridningen och de höga dödstalen inte ställt mera kritiska frågor vid presskonferenserna med myndigheterna under våren. Enligt Forland var detta förvånansvärt och borde betraktas som ett allvarligt pressetiskt problem (Falkirk 2020).

Även om det förekom kritiska röster i den svenska presskåren (Wolodarski 2020), förekom det få eller inga kritiska frågor från svenska journalister under myndigheternas presskonferenser våren 2020 (Andersson et al. 2021). Kritiska frågor om den svenska pandemihanteringen ställdes framför allt av utländska journalister, och Sveriges Radio ställde till och med frågan ”Vem är tysken som pressar Folkhälsomyndigheten?” vid presskonferenserna (Studio Ett, 2020). Den tyske journalisten från den tyska TV-kanalen ARD betraktades uppenbarligen som ett märkligt fenomen av den skattefinansierade svenska statstelevisionen (public service). Betydligt senare hade denna okritiska inställning förändrats efterhand som den andra pandemivågen under senhösten 2020 och framåt visade sig leda till högre smittspridning och högre dödstal än Folkhälsomyndigheten prognosticerat i något av sina scenarier. Den svenska statstelevisionen SVT (public service) försökte ändå initialt utelämna kungens kritik av den svenska strategin i sin intervju med kungen veckan före julhelgen 2020 (BBC News 2020; Nordberg 2020), men kungen insisterade på att kritiken skulle komma med i sändningen av intervjun.

Syftet är att ge en översikt över förutsättningarna för den svenska massmedia-rapporteringen våren 2020 i termer av konsensuskultur i svensk massmedia och svensk media policy.

Metod

Några tänkbara förutsättningar för avsaknaden av kritiska frågor till Folkhälsomyndigheten och andra myndigheter vid presskonferenserna under den första vågen av pandemin våren mars-juni 2020 kommer att presenteras. Expertgranskade artiklar, böcker och artiklar i massmedia kommer att användas. Svenska massmedias initiala hållning till den svenska strategihanteringen har redan behandlats i en internationell publikation (Lindström, 2021a).

Resultat

År 1971 publicerades boken *The New Totalitarians* av den brittiske journalisten och författaren Roland Huntford. Huntford var stationerad som utrikeskorrespondent och journalist i Sverige under ett antal år i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. I boken beskriver Huntford den politiska, massmediala och arbetsmarknadsmässiga kulturen i Sverige. Delvis inspirerad av Aldous Huxley's *Brave New World* (Du sköna nya värld) (1932) skildrar Huntford ett land som helt genomsyras av politisk, massmedial, kulturell och arbetsmarknadsmässig konsensuskultur. Huntford ger bland annat ett exempel där en lokal arbetsgivare kommit överens med en lokalavdelning av en fackförening om ett lokalt avtal med bättre lön för arbetstagarna än kollektivavtalet. Den centrala fackföreningen på nationell nivå kunde inte be den lokala fackföreningen annullera avtalet för att istället följa det nationella kollektivavtalet, vilket naturligtvis skulle uppfattats som synnerligen illojalt mot den lokala fackföreningen. Istället vände sig fackföreningen på central nivå till arbetsgivarsidan på central nivå med vädjan om hjälp. Arbetsgivarsidan på central nivå genomdrev sedan att den lokala arbetsgivaren annullerade det lokala avtalet (Huntford 1971). Huntford intervjuade också personer med ledningsfunktion inom Sveriges Radio och TV som då hade monopol på TV- och radiosändningar. En av dessa fastslog för Huntford att "the aim of the television service is to persuade the Swedes that they live in the best of all worlds".

Huntford drog slutsatsen att denna konsensuskultur genomsyrar de flesta eller alla sektorer av svenskt samhällsliv. Den likriktning Huntford beskriver resulterade emellertid inte i fängelsedomar, deporteringar eller landsförvisning som en konsekvens av opposition och avvikande åsikter. Istället innefattade mekanismerna för att åstadkomma likriktning till exempel frivillig social kontroll, social ostracism, social isolering, ryktesspridning och, om möjligt, i vissa allvarliga fall avskedanden. Huntford kallade sådana mekanismer för "mjuk totalitarism" ("soft totalitarianism").

Det finns inga tydliga tecken på att dessa mekanismer mjukats upp eller försvunnit under senare år. År 2013 myntade Henric Ekengren Oscarsson, professor i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet, begreppet "åsiktskorridoren" för att beskriva svensk offentlig debatt och det snäva utrymme för tillåtna åsikter som markerats inom många politiska och kulturella debattämnen (Skata et al., 2016). Svensk massmedia hade i viss mån kommit att bli grindvakter mot oönskade åsikter åt det etablissemang av beslutsfattare inom politik och myndigheter som massmedia egentligen skulle granska. Huntfords observationer är i viss mån i linje med professor Christopher Laschs iakttagelse i *The Revolt of the Elites and the Betrayal of Democracy* (1995) att postmoderna politiska, administra-

tiva, massmediala och kulturella eliter i västvärlden sedan 1960- och 1970-talen helt eller delvis växt samman och kommit att nedtona betydelsen av folkligt engagemang (bottom up-perspektivet) i demokratin. Detta i grunden generella kulturella fenomen i västvärlden med en ny samhällselit med postmoderna värderingar har även skildrats i positiva termer av till exempel Richard Florida som den kreativa klassens framväxt (*The Rise of the Creative Class*) (Florida 2002).

Den höga smittspridningen och de höga dödstalen gjorde emellertid att bristen på kritiska frågor under den första vågen av pandemin under våren 2020 snart började ifrågasättas. I synnerhet efter att den andra vågen av pandemin startat under senhösten 2020 började ett antal tidningsredaktörer och journalister ifrågasätta bristen på kritiska frågor under Folkhälsomyndighetens och de andra myndigheternas presskonferenser under den första vågen våren 2020.

Redan i juni framförde Andén (2020) att svenska journalister borde studera ”den galne tysken”. Betydligt senare drog Teodorescu Måwe (2020) slutsatsen att massmedias roll under presskonferenserna och rapportering från presskonferenserna borde grundligt undersökas. Teodorescu Måwe ställde också den kritiska frågan om det bara var av en slump att de mest kritiska frågorna på svenska offentliga presskonferenser med representanter för svenska offentliga myndigheter kom från en tysk journalist? Croneman (2020) föreslog också senare under hösten 2020 att kritiska röster med ett seriöst budskap borde släppas in i den offentliga debatten men också samtidigt utsättas för faktabaserat offentligt ifrågasättande (se även Lindström 2021b).

Institutet för Mediastudier publicerade i mars 2021 en rapport med slutsatsen att utländska journalister ställde kritiska röster vid de offentliga svenska presskonferenserna våren 2020 i mycket större utsträckning än svenska. Svenska journalister på rikstäckande massmedia lade istället vikt på att ”informera befolkningen”, vilket fördröjde den kritiska granskning som senare skulle komma. Detta gällde i synnerhet journalister i rikstäckande media och i betydligt mindre utsträckning lokal massmedia, men det var riksmedia som i huvudsak fick ställa frågor på presskonferenserna (Andersson et al. 2021). I mars 2021 publicerades också en rapport från Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) och Göteborgs Universitet som uteslutande undersökt tre svenska dagstidningar. Rapporten nämner ”den tyske journalisten” och författarna ställer frågan hur länge det är acceptabelt att massmedia strävar efter att hjälpa till med att skapa nationell enighet istället för att ställa kritiska frågor (Ghersetti och Odén 2021)? (se även Lindström 2021b).

Den specifika strukturen på svensk massmedia kan möjligen också ha haft betydelse. Fram till slutet av 1987 fanns ett statligt monopol på TV i Sverige. Längre fanns det bara en tv-kanal, men TV2 startade 1969. Den 1 januari 2019 avskaffades licensavgiften till public service och ersattes av obligatorisk skatt

för att finansiera de statliga public service-företagen inkluderande Sveriges Television (SVT) och Sveriges Radio (SR). Idén att politiska beslutsfattare genom beskattning bestämmer storleken på anslagen till samma massmedia-företag som sedan har som uppgift att kritiskt granska samma makthavare har starkt ifrågasatts och kritiserats (Rudbeck 2018), och förblir tveksam och problematisk. Till detta direkta inflytande över massmedia ska läggas den risk för indirekt inflytande som det statliga presstödet skulle kunna medföra, även om kopplingen är betydligt svagare. Presstödet har funnits länge och många dagstidningar skulle inte klara sig utan det. Ytterligare 200 miljoner kronor beviljades i pressstöd i samband med implementeringen av den svenska strategin i mars 2020 (Tidningarnas Telegrambyrå 2020).

Diskussion

Den svenska yttrandefriheten är fast förankrad i *Yttrandefrihetsgrundlagen* (1992) och i *Tryckfrihetsförordningen* (1949), som behandlar friheten att trycka och publicera publikationer. Public service har tydliga instruktioner att spegla olika synpunkter, infallsvinklar och perspektiv på olika samhällsfenomen. Avsikten med det svenska presstödet är dessutom att öka mångfalden av åsikter och kritiska röster i massmedia. Trots dessa tydliga och formaliserade mål att uppmuntra en kritisk journalistik förefaller det i betydande utsträckning ha saknats kritiska frågor om den svenska strategin från svensk massmedia vid Folkhälsomyndighetens och de andra myndigheternas presskonferenser under våren och försommaren (mars-juni) 2020. Detta faktum inrymmer naturligtvis ett behov av att sluta upp kring den förda strategin och även en vilja att informera om den, men till och med Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap har ifrågasatt om inte denna strävan att informera varit för nitisk under våren 2020 (Ghersetti och Odén 2021).

Den svenska konsensuskultur som Huntford observerade 1971 förefaller fortfarande ha varit i hög grad livaktig åtminstone i pandemins tidiga fas under den första vågen våren 2020. Det kan möjligen ha uppfattats som obekvämt att som svensk journalist ställa kritiska frågor under presskonferenserna. För journalister från public service-företagen SVT och Sveriges Radio, som bedrev en närmast propagandistisk kampanj för även den inofficiella delen av den svenska strategin, och som bland annat okritiskt och dessutom fullständigt felaktigt rapporterade om den nära förestående flockimmuniteten, måste det ha varit en omöjlighet.

Mera forskning behövs i synnerhet om svenska massmedias rapportering under den pandemiska våren 2020. Vilka mekanismer förhindrade kritiska frågor vid presskonferenserna? Hur starkt inflytande hade den välkända svenska konsensuskulturen? Varför förefaller public service att ha så svårt att uppfylla sitt uppdrag att belysa hanteringen av tex en pandemi ur olika perspektiv, vilket ingår i det grundläggande uppdraget? Varför förefaller inte det statliga press-

stödet leda till den mångfald av perspektiv och kritiska frågor som är dess syfte? Forskning om massmedias roll och funktion under våren 2020 är inte bara av intresse inom disciplinerna medievetenskap, sociologi och statsvetenskap. Sådan forskning är av direkt relevans för folkhälsan i allmänhet och strävan att minska socioekonomiska skillnader i hälsa i synnerhet.

Finns det en svensk konsensuskultur idag? Vilken är i så fall den aktuella värdegrunden för den svenska konsensuskulturen? Den svenska konsensuskulturen har troligen ändrat innehåll över tid, men de starka inslagen av konsensus förefaller ha bestått. Historiskt har uppslutningen kring den evangelisk-lutherska kristendomen inom ramen för statskyrkan varit betydelsefull. Full religionsfrihet infördes först 1951, och 1960 var fortfarande 99% av befolkningen medlemmar i Svenska kyrkan. Efter Saltsjöbadsavtalet 1938 kom konsensuskulturens innehåll att handla om uppslutningen kring Sveriges industriella utveckling, den svenska välfärdsmodellen och saltsjöbadsandan. Sedan 1960- och 1970-talen har en postmodern ideologi och kultur vuxit fram bland de politiska, massmediala, kulturella och ekonomiska eliterna i västvärlden. Processen har skildrats i negativa termer som eliternas uppror och sveket mot demokratin (Lasch 1995), men den har också skildrats i positiva termer som den kreativa klassens uppgång (Florida 2002). Inom nationalekonomisk litteratur har processen karakteriserats som en ideologisk liberal utilitaristisk revolution i vilken målet blivit största möjliga lycka åt största möjliga antal, utan de pragmatiska hänsyn till kontextuella omständigheter och erfarenheter som karakteriserar olika samhällen (Collier 2018). Denna de nya eliternas utilitarism har sedan början av 1970-talet en stark teoretisk förankring både inom den socialliberala/socialdemokratiska vänstern (Rawls 1971) och den nyliberala högern (Nozick 1974). Inom statsvetenskaplig analysriktning har denna nya dimension av motsättningar som skildrats som eliternas uppror och den kreativa klassens framväxt även karakteriserats i termer av materialism-postmaterialism och modernism-postmodernism.

Enligt statsvetarprofessorn Ronald Inglehart och den av honom redan på 1970-talet initierade World Values survey (WVS) är Sverige sedan några decennier världens mest postmaterialistiska och postmoderna land (Inglehart 1997, s. 98; Inglehart 2018). Modellen bygger på en knapphetshypotes och en socialisationshypotes. Fram till mitten av 1900-talet dominerade materiell knapphet även i västvärlden vilket medförde att behov av ekonomisk trygghet samt lag och ordning, dvs materialistiska värderingar, var dominerande. De postmaterialistiska värderingarna domineras av individuell frihet och individuella fri- och rättigheter, och utgör ett steg uppåt i behovshierarkin. Denna förskjutning av värderingar (value shift) i bredare lager i befolkningen började på 1960- och 1970-talen (Inglehart 1990, s. 56-65). När de materiella behoven uppfylldes blev

postmaterialistiska värderingar vanligare, inte minst av ekonomiska skäl med kraftig överrepresentation i olika politiska, administrativa, massmediala, kulturella och företagsledande eliter och samhällets ledande skikt.

Materialistiska och postmaterialistiska värderingar är kopplade till modern och postmodern samhällssyn, vetenskapssyn och kultur. Den modernistiska kulturen innefattar en stark tro på de moderna samhällsinstitutionernas auktoritet, rationalitet, vetenskap och ingenjörskonst. Den ligger i sin vetenskapssyn förhållandevis nära den positivistiska tron att det finns objektiva sanningar som forskningen bör sträva efter att upptäcka och belysa. Modernismen avvisar religion och tradition.

Den postmoderna kulturen har däremot en delvis avog och misstänksam inställning till auktoriteter, rationalitet och positivistisk vetenskap, eftersom dessa betraktas som sprungna ur den materialistiska västerländska kulturen, det västerländska samhället och det (i alla fall enligt en del postmodernister) marknadsekonomiska system som bör ifrågasättas. I tydlig motsats till modernismen uppvisar postmodernismen ett förnyat intresse för religion och tradition, men föremålet för intresset är företrädesvis icke västlig religion och tradition. Postmodernismen står även för en ökad tolerans för alternativa livsstilar och individuella livsval. Postmodernismens vetenskapssyn ifrågasätter förekomsten av objektiva sanningar inom vetenskapen. Istället betonar postmodernismen forskningens ideologiska roll att blottlägga strukturers och institutioners roll i samhället, och därmed forskningens roll att befria individer från dessa. Postmodernismen betonar också betydelsen av känslan och den subjektiva upplevelsen av vad som är sant och falskt i forskningen.

Inom journalistkåren kan det ha funnits en sympati även för den inofficiella svenska strategin, och en svårighet att se svagheter. Kritiska frågor ställdes i betydande utsträckning inte om antagandena när det gällde tron på flockimmunitet som en indirekt konsekvens av strategin, den starka betoningen av individuellt ansvar, den överdrivet starka betoningen av evidensbaserad medicin när det gällde skyddande åtgärder och bristen på följsamhet när det gäller rekommendationer från WHO. Fanns det inte problem med att uppnå flockimmunitet genom naturlig spridning? Har detta någonsin inträffat tidigare med någon annan infektionssjukdom? I vilken utsträckning tar ungdomar och unga vuxna individuellt ansvar för att begränsa en smittspridning som får allvarliga hälsokonsekvenser för andra än dem själva, nämligen för äldre och riskgrupper? Varför ställdes höga krav på evidens endast när det gällde skyddande åtgärder men inte när det gällde Folkhälsomyndighetens egna ställningstaganden och deras konsekvenser? Varför följde Folkhälsomyndigheten inte WHO:s rekommendationer när det gäller testning och smittspårning under betydande delar av våren 2020? Folkhälsomyndighetens agerande under våren har tydliga drag av

en postmodern vetenskapssyn och syn på sanning som kan vara utbredd inom ledande samhällsskikt inom svenska offentlig förvaltning och svenska massmedia i världens mest postmoderna land (Lindström 2021b). Entusiasmen för den originella och internationellt avvikande initiala hanteringen av pandemin under våren 2020 har sannolikt inte blivit mindre av den känsla av svensk exceptionalism som varit utbredd inom ledande samhällsskikt i Sverige sedan 1970-talet (Brysk 2009). En framtida forskningsuppgift är att kartlägga den postmoderna kulturen inom svenska myndigheter och dess konsekvenser för folkhälsan. Vilka processer har till exempel gjort att kärnuppgifter som planering av tillgång på skyddsutrustning till sjukvården och äldreomsorgen trängts undan av andra aktiviteter inom ansvariga myndigheter i så stor utsträckning just i Sverige?

Referenser

- Andén, A. (2020). Svenska journalister har en del att lära. Svenska Dagbladet, Stockholm, 23 juni 2020. Citerad 10 mars 2020. <https://www.svd.se/svenska-reportrar-har-en-del-att-lara-av-den-galne-tysken>
- Anderberg, J. (2020). Mejlen avslöjar Tegnells val: ”Huvudlös strategi”. Svenska Dagbladet, Stockholm, 5 november 2020. Citerad 9 november 2020. <https://www.svd.se/mejlen-avslojar-tegnells-val-huvudlos-strategi>
- Andersson, U., Bergman, M., Bohlin, G., Brounéus, F., Dahlgren, P., Ekdahl, E., Ghersetti, M., Johansson, B., Morton, D., Starke Sundén, E., Widholm, A., Östlund, E., Truedson, L. (red.) (2020). Journalistik i coronans tid. Institutet för Mediastudier, Stockholm, 2021. Citerad 11 mars 2021. https://mediastudier.se/wp-content/uploads/2021/02/Journalistik-i-coronans-tid_sammanslagen_webb.pdf
- Bartelink, V., Tynelius, P., Walander, A., Burström, B., Ponce de Leon, A., Nederby, J., Hergens, M.P., Lager, A. (2020). Socioekonomiska faktorer och COVID-19 i Stockholms län. Stockholm: Centrum för Epidemiologi och samhällsmedicin, Region Stockholm, Rapport 2020:10.
- BBC News (2020). BBC News. Swedish King Carl XVI Gustaf says coronavirus approach “has failed”. BBC, London, 17 december 2020. Citerad 16 januari 2021. <https://www.bbc.com/news/world-europe-55347021>
- Bjermer, L., Carlsson, M., Einhorn, L., Einhorn, S., Ewing, A., Frisé, J., Gustafsson, Å., Hanson, C., Hanson, S., Hedner, T., Isaksson, O., Jansson, A., Lundbäck, B., Lundkvist, Å., Lötval, J., Nilsson, A., Olsen, B., Sandström, T., Steineck, G., Söderberg-Nauclér, C., Vahlne, A., Wahlin, A. (2020). Flockimmunitet är en farlig och orealistisk coronastrategi. Dagens Nyheter, Stockholm, 15 maj 2020. Citerad 15 maj 2020. <https://www.dn.se/debatt/flockimmunitet-ar-en-farlig-och-orealistisk-coronastrategi/>
- Britton, T., Ball, F., Trapman, P. (2020). A mathematical model reveals the influence of population heterogeneity on herd immunity to SARS-CoV-2. *Science*, 369 (6505), 846-849. <https://doi.org/10.1126/science.abc6810>.
- Brysk, A. (2009). *Global Good Samaritans. Human Rights as Foreign Policy*. Oxford: Oxford University Press.
- Carlsson, M., Einhorn, L., Einhorn, S., Elgh, F., Frisé, J., Gustafsson, Å., Hanson, C., Hanson, S., Isaksson, O., Jansson, A., King, C., Lundbäck, B., Lundkvist, Å., Lötval, J., Marklund, M., Marklund, S., Olsen, B., Rocklöv, J., Sandström, T., Söderberg-Nauclér, C., Vahlne, A., Wahlin, A. (2020). “Folkhälsomyndigheten har misslyckats- nu måste politikerna gripa in”. Dagens Nyheter, Stockholm, 14

tema

- april, 2020. Citerad 15 maj 2020. <https://www.dn.se/debatt/folkhalsomyndigheten-har-misslyckats-nu-maste-politikerna-gripa-in/>
- Croneman, J. (2020). Släpp fram den seriösa kritiken mot Anders Tegnell's linje – och granska den. Dagens Nyheter, Stockholm, 5 december 2020. Citerad 10 mars 2021. <https://www.dn.se/kultur/johan-croneman-slapp-fram-den-seriosa-kritiken-mot-anders-tegnells-linje-och-granska-den/>
- Collier, P. (2018). *The Future of Capitalism. Facing the Anxieties*. London: Allen Lane (Penguin Books).
- Falkirk, J. (2020). Norska kritiken: "Giesecke borde vara mer ödmjuk". Svenska Dagbladet, Stockholm, 16 maj 2020. Citerad 17 maj 2020. <https://www.svd.se/norska-kritiken-giesecke-borde-vara-mer-odmjuk>
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic Books.
- Ghersetti, M., Odén, T. (2021). Coronapandemin våren 2020. En undersökning om nyheter och opinion. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Göteborgs Universitet. Göteborg, Karlstad, mars 2021. <https://rib.msb.se/filer/pdf/29525.pdf>
- Huntford, R. (1971). *The New Totalitarians*. London: Allen Lane The Penguin Press.
- Huxley, A. (2004, originalutgåva 1932). *Brave New World*. London: Vintage Classics.
- Inglehart, R. (1990). Culture shift. In *Advanced industrial society*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Inglehart, R. (1997). *Modernization and postmodernization. Cultural, economic and political change in 43 societies*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Inglehart, R. (2018). *Cultural Evolution: People's motivations are changing, and reshaping the world*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karlsson, P. (2020). Nya strategin- slutar räkna exakta antalet coronafall. Aftonbladet, Stockholm, 13 mars (uppdaterad 17 mars) 2020. Citerad 6 mars 2021 <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/70GQRV/nya-strategin--slutar-rakna-exakta-antalet-coronafall>
- Lasch, C. (1995). *The revolt of the elites and the betrayal of democracy*. New York: W.W. Norton.
- Lindström, M. (2020a). The COVID-19 pandemic and the Swedish strategy: Epidemiology and postmodernism, *SSM Population Health*, 11 (Aug), s. 100643. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2020.100643>.
- Lindström, M. (2020b). A commentary on "The trouble with trust: Time-series analysis of social capital, income inequality, and COVID-19 deaths in 84 countries". *Social Science and Medicine*, 263: 113386. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113386>.
- Lindström, M. (2021a). The new totalitarians: The Swedish COVID-19 strategy and the implications of consensus culture and media policy for public health. *SSM Population Health*, 14: 100788. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100788>.
- Lindström, M. (2021b). COVID-19-pandemin och den svenska strategin. *Epidemiologi, postmodernism och svensk exceptionalism. Statsvetenskaplig Tidskrift*, 123(5), 93-124. <https://journals.lib.lu.se/st/article/view/23299/20716>
- Melin, M., Ahlbäck Öberg, S., Enander, A., Jovic, V., Lif, C., Persson, T., Stiernstedt, G., Thorslund, M., Sonnergård, J., Björkegren, E., Bedelius, M., Jansson, P., Neijnes, M., Wänell, S.E., Ziobro, H., Östergren, O (2020). Coronakommissionen. Äldreomsorgen under pandemin. Stockholm: Delbetänkande av Coronakommissionen, Statens Offentliga utredningar, SOU2020: 80. Citerad 23 januari 2020. https://coronakommissionen.com/wp-content/uploads/2020/12/sou_2020_80_aldreomsorgen-under-pandemin_webb.pdf

- Nordberg, J. (2020). Kungen talar för alla äldre som prioriterats bort. Svenska Dagbladet, Stockholm, 17 december 2020. Citerad 19 december 2020. <https://www.svd.se/kungen-talar-for-alla-aldre-som-prioriterats-bort>
- Nozick, R. (1974). *Anarchy, State and Utopia*. New York: Basic Books.
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Cambridge, Mass.; The Belknap Press.
- Regeringskansliet (2020). Regeringens arbete med coronapandemin. Strategi med anledning av det nya coronaviruset. Regeringskansliet, Stockholm, 7 april 2020. Citerad 26 februari 2021. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-arbete-med-coronapandemin/strategi-med-anledning-av-det-nya-coronaviruset/>
- Rudbeck, C. (2018). Är kulturen fri? ”Istället för fria medier fick vi mardrömmen SVT”. Svenska Dagbladet, Stockholm, 29 november 2018. Citerad 15 Januari 2021. <https://www.svd.se/istallet-for-fria-medier-fick-vi-mardrommen-svt>
- Skata, S., Ganman, J., Gammals, L. (2016). ”Åsiktskorridoren- myt eller verklighet?” Svenska Yle.fi, Finland, 9 maj 2016. Citerad 15 januari 2021. <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/05/09/asiktskorridoren-myt-eller-verklighet>
- Standard Ethics (2020). Standard Ethics. “Sweden Standard Ethics Downgrading”. London: Standard Ethics, 21 maj 2020. Citerad 25 maj 2020. https://www.reddit.com/r/svepol/comments/gp1aj0/press_release_sweden_standard_ethics_rating/
- Studio Ett (2020). Vem är tysken som pressar Folkhälsomyndigheten? Sveriges Radio, Stockholm, 1 april 2020. Citerad 23 Januari 2021. <https://sverigesradio.se/artikel/7443611>
- SVT (2020a). Halva Sveriges befolkning smittad i april. SVT, Stockholm, 1 april 2020 (uppdaterad 6 april, 2020). Citerad 27 februari 2021. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/halva-sveriges-befolkning-smittad-i-april>
- SVT (2020b). Så fungerar flockimmunitet. SVT, Stockholm, 20 april 2020 (uppdaterad 21 april 2020). Citerad 27 februari 2021. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sa-fungerar-flockimmunitet>
- SVT (2020c). Ny uppskattning: 40% smittade kan ge immunitet. SVT, Stockholm, 9 maj 2020 (uppdaterad 14 maj 2020). Citerad 27 februari 2021. <https://www.svt.se/nyheter/tegnell-vi-kommer-med-besked>
- Teodorescu Măwe, A. (2020). Sveriges coronastrategi behöver synas i Sömmarna. Göteborgs-Posten, Göteborg, 25 november 2020. Citerad 10 mars 2021. <https://www.gp.se/ledare/sveriges-coronastrategi-behov%C3%B6ver-synas-i-s%C3%B6mmarna-1.37573165>
- Tidningarnas Telegrambyrå (2020). 200 miljoner extra till medierna. Aftonbladet, Stockholm, 3 april 2020. Citerad 15 januari 2021. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/Vb8Q41/200-miljoner-extra-till-medierna>
- Wolodarski, P. (2020). Stäng ned Sverige för att skydda Sverige. Dagens Nyheter, Stockholm, 13 mars 2020. Citerad 16 maj 2020. <https://www.dn.se/ledare/peter-wolodarski-stang-ned-sverige-for-att-skydda-sverige/>
- WHO (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19). Situation Report-162. Geneva: World Health Organization.